

◀ KNJIŽEVNA POROČILA. ▶

Oton Župančič: Mlada pota. Izdala in založila „Omladina“, tiskala „Učiteljska tiskarna“. 1920.

Iz svojih treh najpomembnejših zbirk je izbral Župančič najboljše pesmi v antologijo pod naslovom „Mlada pota“. S tem je tudi jasno izrazil svoje lastno mnenje o njih: to so mlada pota (ne izvzemši celo Dume!), ki peljejo „V zarje Vidove“, morda celo predpriprava k še neizdanim delom (Jerala?). Zanimiv je razvoj Župančičevega sloga od „Čaše opojnosti“ do „Dume“. Vse pesmi nosijo izrazit pečat njegove osebnosti; odlikuje jih enovitost, pa naj si bo v drobni, ljubavnih stihih, ali pa v utesnjenih, do zadnje možnosti izrabljenih klenih primerah v „Dumi“ — in vendar kako stopnjevit in odločno začrtan je razvoj njegovega izražanja; če je za njegova mladostna dela značilna lahkota in sveža vznositost, se te značilne črte v njegovih poznejših dobah okrepe, poglobe in postanejo, seveda prekvašene, bistvene poteze Župančičeve lirike. Njegov duh se vzpenja v krepkih zavojnicah med peklom in nebom, njegova poezija je v Schillerjevem smislu „wie aus dem Nichts entsprungen“. Z neko jasnostjo si osvaja pesnik ves svet in ona mladostna črta sveže vznositosti (prim. str. 32, 38, 49, 94, 102, 103...) se ohranja v kesnejših miselnih pesnitvah pretvorjena v sloke in prozne prečnice, položene nad brezdomno iskanj (prim. „Metamorfoze“ v „Samogovorih“, ki je pa žal ni v tej antologiji). To stran Župančičevega duha je moral ineti v mislih tudi dr. Izidor Cankar, ko je napisal v svoji knjigi „S poti“ ono duhovito oznako Župančiča. Polagoma prehaja ta elastičnost duha v neko objektivnost, iz katere motri pesnik svet pod seboj. To očitujejo nekatere njegove pesmi v knjigi „V zarje Vidove“, popolnoma pa so v tem jedrnatem, „suhem“ slogu njegove najnovejše pesmi „iz primorja“ (... kakor Shakespearjevi verzi!).

In vendar niso „Mlada pota“ čisto verna slika Župančičevih mladih poti!

Marsikatera pesem se v svoji prvotni obliki bistveno razlikuje od oblike te končne ureditve, pa najsi je temu kriv le en sam spremenjen verz, ali le ena prispodoba, ali le en vzklik. In to je ravno antologiji na škodo.

Navedem le nekaj primerov.

Zadnja kitica „Serenade“ (Čez plan, str. 45.) se glasi:

*„Le spavaj sladkó, ti srček moj!
Pod tvojim oknom grem vsak večer
in v moji duši sladak je mir,
dokler je Bog otec stražnik tvoj.“*

V sedanji predelavi (str. 9.) pa se prvi verz zadnje kitice glasi:

„Naj, kakor že, naj bo z menoj —

S tem je ubita vsa ona mladeniška svežost, ki diha iz pesmi; ta trd in hladeu verz učinkuje y to razpčenje ko mrzel obladek.

Podobno: druga kitica „Srečanja“ (Čez plan, str. 42.) se glasi:

„Kaj ti *plameni* v očeh?
Straha, strasti boj?
Ali je za tabo greh,
ali pred teboj?“

V sedanji spremenjeni obliki (Mlada pota, str. 11.):

„Kaj *pomeni* ti v očeh
zagonetni sòj?
 Na večernih potih teh
 kák je v tebi boj?“

Mesto prejšnje žarkovitosti izražanja, sedaj hladno razumsko preudarno prašanje.

Ta velika razlika med obema slogoma (kljub neki enovitosti, ki prešinja vse Župančičeve pesmi!) se jasno odraža v zvočnosti izrazov, ki so preje peli tako melodijozno, sedaj pa zvone trdo, odsekano' (prim. predzadnjo kitico „Klica noči“ v „Samogovorih“, str. 52., in v „Mladini potih“, str. 146.).

Ta dva sloga sta tako različna po bistvu, da se ne moreta zjediniti v ubranost v isti umetnini, vsled česar napravlja taka pesem pogosto vtis razglašenosti.

V predelanih pesmih pa se najjasneje izraža ostra razlika med pesnikom „Čaše opojnosti“, knjige „Čez plan“, deloma „Samogovorov“ in med odličnim sintetikom, ki ho presenetil še samega sebe z deli, ki jih napovedujejo njegove čudovite umetnine iz najnovejšega časa.

Miran Jarc.

Noviji slovenski pisci. Životopisi i izbor tekstova. Priredio dr. Fran Ilesić. Zagreb 1919. Izvanredno izdanje „Matice Hrvatske“. 274 str. 10 K.

Ta knjiga je sedaj že tretja ali četrta knjiga slovenske proze, s katero skušamo zainteresirati Hrvate za našo literaturo, deloma s prevodi (Zofka Kveder-Jelovšek-Demetrović), deloma z originali. S kakim uspehom, to je za sedaj še skrivnost naših založnikov in komisijonarjev. Če ta uspeh ravno ne odgovarja pričakovanju, bo vzrok pač v tem, da se to delo ne vrši posebno preudarno in spretno. Ljudi, ki jih hočemo zainteresirati za naše slovstvo, ne bomo zamamili, če jim ponujamo antikvarijat à la Starè ali pa blago, ki ga imajo sami doma na pretek. Nevajena beseda je za poprečnega čitatelja tudi precejšna ovira, neglede na to, da je težko reči, kateri snovni ali formalni elementi bi čitatelje onstran Sotle (fiat venia verbo!) zamamili, da bi se vglobili v slovensko zbirko, če jih v to ravno ne sili poklic. Zdi se, da bi za tako delo bil najsposobnejši kak Hrvat, ki bi poleg interesa svoje domače čitajoče publike dobro poznal tudi naše slovstvece. Tak bi najboljšje vedel, katera dobra slovenska dela so taka, da bi lahko služila hrvaški publiki kot ključ v vrednote naše literature.

V tem Ilesičevem izboru so predstavljeni Hrvatom Tavčar, Trdina, Maselj, Milčinski, Govékar, Cankar, Meško, Finžgar, Murnik, Golar, Pugelj, Lah, Kraigher, Novačan, pisci, ki po njegovem „reprezentiraju slovensku lijepu prozu po prilici od g. 1890. amo, osobito zastupnici moderne“. Zakaj so izostali tukaj Detela, Kvedrova, Šorli in Kostanjevec, ki jih tudi v prvi taki hrestomatiji, ki jo je izdal l. 1907. Hrvatska Matica, ni, nam razloži urednik